

אמנת ז'נבה

אמנת ז'נבה עוסקת בהתנהגות הראויה בין **צבאות ואומות** בזמן מלחמה. היא מטפלת בנושאים כמו הטיפול בפצועים בשדה הקרב, קובעת את הקמת ארגון הצלב האדום, מתייחסת לנוהלי לוחמה ימית, לטיפול בשבויי מלחמה, לטיפול באזרחים בזמן מלחמה וכן את התנאים עבור אזרחים בשטח כבוש שבו יש משטר צבאי של צבא עוין. למעשה, האמנה מורכבת מארבע אמנות שונות, שנוסחו ונחתמו בז'נבה, שווייץ, בין השנים 1864–1949.

כל המדינות הקיימות היום בעולם חתומות על אמנת ז'נבה. למרות ההסכמה המוחלטת על עקרונות האמנה, מדינות רבות בעולם מפרות את אמנת ז'נבה בפעולות צבאיות שונות. בית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג הוא בעל סמכות לשפוט הפרות של האמנה שמבצעות האומות החתומות, כפשעי מלחמה.

"נוסף על ההוראות שיבוצעו בימי שלום, תחול האמנה הזאת על כל מקרים של מלחמה מוכרזת... בין שניים מבעלי האמנה... ואפילו לא הכיר אחד מהם במצב המלחמה. כן תחול האמנה על כל מקרה של כיבוש חלקי או שלם של ארצו של אחד מבעלי האמנה, ואפילו לא נתקל הכיבוש האמור בשום התנגדות מזוינת. גם אם אחת המעצמות המסוכסכות אינה צד לאמנה הזאת, יישארו המעצמות שהן צדדים לה כפותות לה ביחסיהן ההדדיים. יתר על כן, הן יהיו כפותות לאמנה ביחס למעצמה האמורה, אם קיבלה זו על עצמה את הוראותיה ונוהגת לפיהן" (חלק ראשון סעיף 2)

למרות הסעיף שלעיל, ממשלות ישראל גרסו מאז ומתמיד כי אין היא חלה על פעולותיה בשטחים, שכן ישראל אינה מתייחסת לשטחים ככבושים. עם זאת, ישראל הצהירה כי היא מקבלת על עצמה את "ההוראות ההומניטריות" שבאמנה. באופן קבוע בתי המשפט בישראל נותנים קדימות לחוק הישראלי על פני האמנה (כך למשל במקרים של ניסיון להגביל את סוגי כלי הנשק ושיטות הלחימה). ובכל זאת **ישראל הפקידה את כתב האישור ביום 6 ביולי 1951**.

"ההגנה שזכאים לה בתי חולים אזרחיים לא תיפסק, אלא אם כן הם משמשים, מחוץ לתפקידיהם ההומניטריים, לעשיית מעשים המזיקים לאויב. אולם ההגנה לא תיפסק, אלא לאחר שנמסרה בעוד מועד התראה ראויה הקובעת, בכל המקרים הנאותים, מועד מספיק, ולא שנו להתראה. העובדה שחולים או פצועים של הכוחות המזוינים מטופלים בבתי חולים אלה, או שנמצאים בהם נשק קל ותחמושת שנלקחו מלוחמים, כאמור, וטרם נמסרו לשירות המתאים, לא ייחשבו כמעשים המזיקים לאויב." (האמנה הרביעית, חלק 2, סעיף 19)

בכתיבת אמנות וחוקים לא ניתן לחזות מראש את כלל המקרים והדילמות בפניהם האנושות תיתקל ברגע האמת. לכן מלאכה זו מורכבת ומסובכת. לרוב ישנן פרשנויות רבות לאמנות וחוקים - פרשנויות שנובעות מהבדלים תרבותיים, ממציאות כלכלית, חברתית וגיאוגרפית שונה. בנוסף, יש לקחת בחשבון שהאמנה נחתמה לפני כמעט 100 שנה. מאז גלגלי ההיסטוריה המשיכו לנוע, הטכנולוגיה והאנושות עברו תהליכים רבים בתאוצה הולכת וגוברת.

שאלות:

- האם במלחמה כאשר צד אחד מפר באופן בוטה את האמנה הצד השני עדיין מחוייב להתנהל לפי כללי האמנה? האם מחוייבות זו היא חוקית או מוסרית?
- האם מעצמות שאינן חוות את המציאות של הסכסוך יכולות להיות צד שופט?
- האם יהיה זה מוסרי לא לשמור על המוסר במצב קיצוני כמו המלחמה בעזה? או שדווקא פעילות אגרסיבית ואלימה היא שמירה על המוסר?

"שיעור אחד ביום" הוא יזומה שנועדה לספק במה מוגנת לדיון, בעקבות ניסיון ההפיכה המשטרית. השיעורים מיועדים לקהל הרחב, ללמידה עצמאית. השיעורים נכתבים על ידי מחנכות ומחנכים במערכת החינוך.